

volstaan met aan te nemen, dat de vermaarde cartograaf, overstelpt met veel belangrijker en urgenter werk, aan het topografisch illustratiemateriaal van een heruitgave als deze minder aandacht heeft kunnen besteden dan aan zijn voortreffelijke zee-kaarten, van wier degelijkheid en betrouwbaarheid schip en lading en vooral mensenlevens afhingen.

Bolwerken

Tenslotte de kwestie der bolwerken. Zodra de Prins van Oranje in 1577 hersteld was in het stadhouderschap van Utrecht heeft hij de modernisering en uitbreiding der vestingwerken met kracht doorgedrukt. De zaak werd met voortvarendheid aangepakt want de militaire situatie was kritiek genoeg.

Het ontwerp was van de Alkmaarse burgemeester mr. Adriaen Anthonisz, een uiterst bekwaam vestingbouwkundige, die zijn sporen al ruimschoots had verdiend. 2) Van dit ontwerp, dat — voorzover wij tot nog toe weten — niet in originalis bewaard

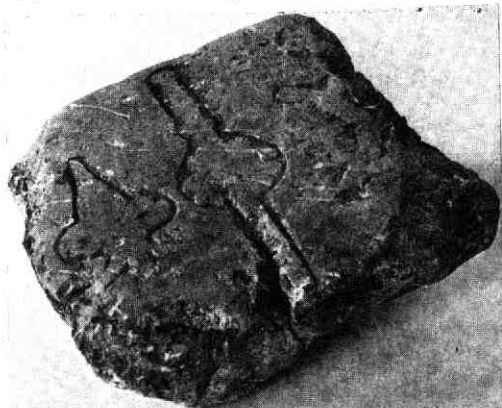
is gebleven, zou de tekenaar in 1579 of 1580 kennis hebben kunnen nemen. Zoals hij het op zijn plattegrond overgenomen heeft, voorzag het plan allereerst in de aanleg van 6 bolwerken met facen, schouders en teruggetrokken flanken t.w. 3 aan de West-, 1 aan de Noord- en 2 aan de Oostzijde der stad. Hiervan is het inmiddels al weer verdwenen Mariabolwerk het eerst tot stand gekomen, maar daar is het aan de Westkant dan ook bij gebleven.

Prioriteit

Vervolgens werden het Lepelenburg, Lucas- en Begijnebolwerk gebouwd. Bovendien had Anthonisz op de N.W.- en de N.O.-hoek van de omwalling bijzonder zware, dubbelpuntige bolwerken, met 4 facen dus, geprojecteerd. Dat aan het Paardenveld is nimmer uitgevoerd; Wolvenburg slechts op kleiner schaal, gereduceerd tot een enkelvoudig bolwerk, net als de andere. De Bemuurde Weerd is ▶

Een versierde steen uit de Oude Gracht

Bij de aanleg van het riool in de Oude Gracht tussen Bezembrug en Viebrug zijn verschillende oude voorwerpen gevonden. Over de tin- vondsten hoop ik in een later stadium iets te kunnen vertellen. Het hierbij afgebeelde stuk versierde kalksteen is ongeveer tien meter ten oos-

ten van de Bakkerbrug gevonden; het heeft een afmeting van 27,5 x 27,5 x 7,5 cm. Er komen drie symbolen op voor, waarvan er twee thuis te brengen zijn: rechts het rad als teken van de H. Catharina; in het midden de staf met schelp van St.-Jacob van Compostella. Het linker symbool is nog onverklaard, hoewel sommigen er een (wat vreemd uitgevallen) Franse lelie in menen te zien.

Over de functie die de steen eens heeft gehad, tasten we in het duister. Belangrijk is het daarbij vast te stellen of het huidige formaat ongeveer de oorspronkelijke afmeting van de steen is, of dat we met een bijgekapt brokstuk te doen hebben. De vier zijden zijn nogal gehavend, zodat de gedachte aan een fragment gauw opkomt. De compositie en een stukje vlakke zijde net onder de St.-Jacobsstaf sluiten een oorspronkelijk vierkant model echter niet uit.

De datering zal in de buurt van de 15e eeuw liggen.

Mochten er lezers van Oud-Utrecht zijn, die wellicht iets meer weten over de functie van de steen en over de betekenis van het linker symbool, dan wacht ondergetekende graag hun suggesties in. De steen zelf is te bezichtigen in de werkplaats van de gemeentelijke archeoloog aan het Begijnhof in Utrecht op dinsdagen van 17.00 tot ± 19.30 uur.

Drs. J. T. Hoekstra
Dienst van Openbare Werken
Ravellaan 96, Utrecht,
tel. 91 11 14 - 412
Tel. werkplaats 31 28 76